

BEHANDELWIJZER

RADIOTHERAPIE BIJ SLOKDARMKANKER

INHOUDSOPGAVE

Persoonlijke gegevens	3
<hr/>	
Hoofdstuk 1 Radiotherapie bij slokdarmkanker	5
<hr/>	
Hoofdstuk 2 Voor de behandeling van start gaat	7
<hr/>	
Hoofdstuk 3 Uw behandeling in de praktijk	11
<hr/>	
Hoofdstuk 4 Bijwerkingen	14
<hr/>	
Hoofdstuk 5 Veelgestelde vragen	16
<hr/>	

PERSOONLIJKE GEGEVENS

Uw naam _____

Uw bestralingsschema ziet er als volgt uit

Totaal aantal bestralingen _____

Aantal keer per week _____

Uw behandelaar _____

Ons telefoonnummer **020 512 9111**

SIEMENS

CT-scan

SOMATOM Sen

Bestralingstoestel

RADIODIETHERAPIE BIJ SLOKDARMKANKER

Wat is radiotherapie?

Radiotherapie betekent een behandeling met straling. Bij een uitwendige bestraling wordt gebruik gemaakt van een zeer krachtige röntgenstraling. Deze wordt opgewekt in het bestralingstoestel, de lineaire versneller. De straling dringt via de huid, diep in het lichaam door.

De straling komt uit de kop van het bestralingstoestel. Hierin bevinden zich afschermingslamellen die in elke positie kunnen worden geschoven, zodanig dat het juiste bestralingsgebied gevormd wordt. Omgevende, gezonde weefsels worden op deze manier zoveel mogelijk afgeschermd.

Hoe werkt radiotherapie?

Het uitgangspunt van de radiotherapie is dat het erfelijk materiaal in de kankercel, het DNA, door de bestraling beschadigd wordt. Gezonde cellen worden ook beschadigd, maar hebben een beter vermogen om zich van deze schade te herstellen. Kankercellen kunnen van deze beschadiging in het DNA niet goed herstellen. Ze verliezen het vermogen zich te delen en sterven af.

Uw behandelaar

U wordt behandeld door een radiotherapeut-oncoloog of een physician assistant. Het is mogelijk dat deze nog in opleiding is. In onze informatie wordt

altijd gesproken van behandelaar. Een radiotherapeut-oncoloog is een medisch specialist die patiënten met kanker behandelt met straling. Een physician assistant heeft een masteropleiding afgerond na een medische HBO-studie. Een physician assistant ziet zelfstandig patiënten in nauw overleg met een radiotherapeut-oncoloog. De bestralingen worden uitgevoerd door radiotherapeutisch laboranten.

Slokdarmkanker

De behandeling van slokdarmkanker is afhankelijk van de uitbreiding van de tumor en uw conditie. De behandeling wordt in een overleg met meerdere specialisten vastgesteld.

Bestraling gecombineerd met chemotherapie

De bestralingsbehandelingen kunnen gecombineerd worden met chemotherapie. We noemen dit chemoradiatie. Het doel van de chemotherapie is de kankercellen gevoeliger te maken voor de bestraling, wat leidt tot een versterkt effect van de bestraling. De chemotherapie bestaat uit kankerceldodende middelen die via een infuus worden toegediend. In totaal zult u tussen de anderhalf en tweeënehalf uur op de dagbehandeling zijn, voorafgaand aan de bestraling.

Voor de behandeling wordt u uitgebreid geïnformeerd over de chemotherapie. Hieronder alvast een aantal belangrijke zaken ten aanzien van deze behandeling.

- Er wordt regelmatig bloed afgenomen om na te gaan of de bloedwaarden goed zijn.
- Chemotherapie kan misselijkheid veroorzaken. U krijgt medicatie voorgeschreven tegen de misselijkheid. U hoeft deze niet standaard in te nemen, alleen als u daadwerkelijk misselijk bent.
- De kans dat u van deze behandeling kaal wordt is klein. Vaak wordt het haar wel wat dunner.

Als u naar verwachting geopereerd wordt.

U krijgt in totaal 23 bestralingen en 5 chemokuren. Deze worden één keer per week voorafgaand aan de bestraling gegeven. De middelen bestaan uit Carboplatin en Paclitaxel.

Als u niet geopereerd wordt dan kan uit twee bestralingsschema's worden gekozen.

De keuze van het schema hangt onder andere af van de plaats van uw tumor.

U krijgt in totaal 28 bestralingen en 6 chemokuren. Deze worden één keer per week voorafgaand aan de bestraling gegeven. De middelen bestaan uit Carboplatin en Paclitaxel.

of

U krijgt 33 tot 35 bestralingen en de eerste 25 keer wordt voorafgaand aan de bestraling het middel Cisplatin toegediend.

Bestraling om uw klachten te verlichten

Als de slokdarmkanker erg uitgebreid is en/of uitgezaaid naar andere delen van het lichaam en/of uw conditie geen intensieve behandeling toelaat, dan wordt een behandeling hier op aangepast. Heeft u passageklachten voor voedsel of heeft u pijnklachten of bloedingen, dan kan een bestralingsbehandeling deze klachten verlichten. De tumor wordt door de behandeling kleiner en in zijn groei geremd. Dit wordt een palliatieve behandeling genoemd. Uw behandelaar geeft u uitleg over de mogelijkheden en de verwachting van deze behandeling. Het aantal bestralingen ligt tussen 5 en 13 keer.

Bent u eerder behandeld geweest met bestraling en is de tumor teruggekomen, dan is het afhankelijk van de behandeling die u eerder heeft gehad en van de locatie of het mogelijk is om opnieuw te bestralen. Natuurlijk zal hier uitgebreid over worden gesproken met uw behandelaar.

VOOR DE BEHANDELING VAN START GAAT

Uw eerste afspraak in het Antoni van Leeuwenhoek

Als ziekenhuis zijn wij verplicht uw identiteit vast te stellen en uw Burger Service Nummer en verzekeringsgegevens te registreren. Wanneer het uw eerste bezoek is aan het Antoni van Leeuwenhoek of als u uw identiteits- en/of verzekeringsgegevens nog niet hebt laten registreren, wordt u een kwartier voor uw afspraak verwacht bij de receptie van de afdeling Radiotherapie voor inschrijving. U dient hiervoor een geldig paspoort, identiteitsbewijs of rijbewijs mee te nemen.

Bij de receptiebalie krijgt u een sticker met uw barcode. Met deze barcode kunt u zich aanmelden voor uw toekomstige afspraken.

Op tijd komen

Vanzelfsprekend doet u uw best om op tijd op uw afspraken te zijn. Mocht u vertraagd zijn, wilt u dit dan doorgeven? U kunt hiervoor het algemene telefoonnummer van het ziekenhuis, 020 512 9111, bellen. Dit geldt ook als u in Hoofddorp wordt bestraald. Wilt u vermelden dat het om afspraken bij de afdeling Radiotherapie gaat? Aan de radiotherapeutisch laboranten bij uw bestralingstoestel wordt doorgegeven dat u verlaat bent. Uw afspraak gaat altijd door.

Bestralingstijden

In sommige gevallen is het mogelijk om aan te geven welke periode van de dag uw voorkeur heeft voor uw bestraling. Dit kunt u aangeven bij uw arts, bij het voorlichtingsgesprek of bij de receptiebalie van de afdeling Radiotherapie. Als u in de periode van uw bestraling ook chemotherapie krijgt, dan moeten wij met andere afdelingen uw afspraken afstemmen. Het is dan niet altijd mogelijk om aan uw voorkeur te voldoen.

Wordt u bestraald in Hoofddorp, dan kunt terecht bij de receptie van de afdeling Radiotherapie aldaar.

Voorlichtingsgesprek

Om u zo goed mogelijk op de bestraling voor te bereiden, krijgt u voorafgaand aan de behandeling ook een gesprek met een voorlichtingsmedewerker. Tijdens dit gesprek komen vooral praktische zaken over uw behandeling aan bod. Er is veel ruimte voor het stellen van vragen.

CT-scan

Een CT-scan ter voorbereiding op de bestraling wordt altijd bij onze afdeling Radiotherapie in Amsterdam gemaakt. Bij een CT-scan worden er met behulp van röntgenstraling meerdere dwarsdoorsnede foto's van het te bestralen gebied gemaakt. Zo ontstaat een driedimensionaal beeld op de computer.

Voor het maken van de CT-scan komt u op een tafel te liggen met uw armen naar boven, ondersteund in beugels. Uit een kastje in de ruimte van de CT-scanner komen laserlijnen die zich projecteren op uw lichaam. Op deze laserlijnen worden enkele tatoeagepuntjes aangebracht. Hiermee kunnen we uw bestralingshouding terugvinden waardoor uw bestraling nauwkeurig uitgevoerd kan worden.

Het maken van de CT-scan duurt ongeveer een half uur. Voor de CT-scan hoeft u niet nuchter te zijn.

Soms krijgt u ook wat contrastvloeistof te drinken. Afhankelijk van de behandeling wordt u soms geprikt om contrastvloeistof toe te kunnen dienen.

Bestralingsplan

Op de afbeeldingen van de CT-scan wordt het bestralingsgebied ingetekend. Bij bepaalde behandelingen worden hier ook andere scans bij gebruikt. Met speciale computerprogramma's wordt berekend wat de meest optimale opzet van de bestralingsbundels is. Hierbij is het belangrijk dat het te bestralen gebied de juiste dosis straling ontvangt en dat de omliggende gezonde weefsels zo weinig mogelijk worden belast. Uw behandelaar en andere deskun-

digen toetsen dit zogenaamde bestralingsplan. Na goedkeuring kan uw bestraling starten.

Het maken van het bestralingsplan is een arbeidsintensief proces en kan enige dagen duren.

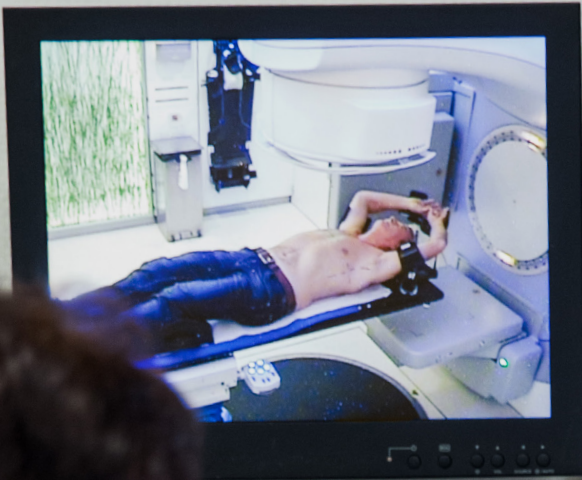
Eerste bestralingsafspraken

U ontvangt uiterlijk een week na uw voorbereidende CT-scan uw eerste bestralingsafspraken. Deze afspraak wordt per email naar u gestuurd. Wilt u goed uw email, en soms ook uw spam-inbox, in de gaten houden? Als emailen niet mogelijk is, krijgt u een brief. Vindt uw

eerste bestraling al snel plaats, dan wordt u hierover gebeld.

U kunt ook via www.avl.nl/MijnAVL uw afspraken inzien. De afspraken zijn steeds vanaf een donderdag voor een hele week in te zien.

Soms zijn uw afspraken al ingepland als u voor de voorbereidende CT-scan komt. Deze worden dan direct aan u doorgegeven.

UW BEHANDELING IN DE PRAKTIJK

Aanmelden

Met uw barcode kunt u zich aanmelden voor uw bestralingen. Dat doet u door de sticker voor de scanner te houden.

Deze vindt u bij de ingang van de afdeling Radiotherapie. U ziet dan bij welk toestel u wordt verwacht. U neemt vervolgens plaats bij de wachruimte van het desbetreffende bestralingstoestel. Soms wordt u eerst naar de receptiebalie van de Radiotherapie verwezen.

Uw afspraken

Op uw eerste bestralingsdag krijgt u bij de receptie uw afspraken voor de resterende week. Vanaf donderdag haalt u hier uw nieuwe afspraken op voor de week die komen gaat. Mogelijk zijn er afspraken gewijzigd die nog niet in mijnAVL te zien zijn.

De bestraling

Een radiotherapeutisch laborant haalt u op uit de wachruimte en brengt u naar de kleedkamer. U wordt met ontbloot bovenlichaam bestraald. Neemt u een vestje of shirt mee dat u even aan kunt doen als u naar de bestralingsruimte gaat? Uw gegevens worden gecontroleerd door de laboranten. Zij zorgen ervoor dat u goed op de bestralingstafel komt te liggen. Ook in deze ruimte komen laserlijnen uit de muur, die op uw lichaam schijnen. Deze laserlijnen moeten samenvallen op de

tatoeagepuntjes die in uw huid zijn gezet. Wanneer uw positie op de bestralingstafel goed is, gaan de laboranten naar de bedieningsruimte. Regelmatig wordt uw positie gecontroleerd met behulp van een CT-scanner die met het toestel mee kan draaien. Als alles gecontroleerd en zo nodig aangepast is, wordt de bestraling gestart. Op de monitoren wordt uw bestraling nauwgezet gevolgd. Zo nodig houden de laboranten contact met u via de intercom.

Het is belangrijk dat u stil blijft liggen. Afhankelijk van uw behandeling zal het toestel al draaiende de bestraling afgeven of zal het bepaalde posities innemen om u te bestralen. De feitelijke bestraling duurt slechts enkele minuten. U hoort dan een zoemend geluid. Daarnaast is ook tijd nodig voor het nauwkeurig instellen van het bestralingsgebied, waardoor u per keer ongeveer vijftien minuten in de bestralingsruimte bent.

Controles in uw behandelperiode

In uw behandelperiode worden er controleafspraken gemaakt bij uw behandelaar. Deze afspraken sluiten aan bij uw bestralingsafpraak. U meldt zich hiervoor bij de balie van de doktersassistenten op onze afdeling. De afspraken worden gemaakt om het verloop van de behandeling te bespreken en de bijwerkingen te volgen. U krijgt advies

hoe u het beste met de bijwerkingen om kunt gaan. Zo nodig wordt er medicatie voorgeschreven. Heeft u tussen deze afspraken door behoefte om uw behandelaar te spreken, dan kunt u dit aangeven bij de laboranten van het bestralingstoestel of bij de doktersassistenten. In geval van afwezigheid van uw behandelaar kunt u door een collega worden gezien.

Als u chemoradiatie krijgt, dan worden er ook controleafspraken bij de maag-darmleverages, internist of verpleegkundig specialist gemaakt.

Diëtist

Bestraling van de slokdarm leidt tot irritatie van de slokdarm. Veel mensen met slokdarmkanker hebben problemen met eten zowel als gevolg van de tumor zelf als van de behandeling. Er wordt daarom aan het begin van de behandeling een afspraak gemaakt bij een diëtist. Deze adviseert u omtrent uw voeding en kan speciale voeding voorschrijven. Deze aanvullende drinkvoeding bevat relatief veel calorieën, eiwitten, extra vitamines en mineralen. Als u desondanks toch te weinig eet of drinkt, dan wordt in overleg met u een voedings slangetje, sonde genoemd, ingebracht. Deze sonde loopt via de neus direct naar de maag. Door de sonde krijgt u speciale voeding, de sondevoeding. De diëtist zorgt voor het aanvragen van de materialen voor thuis en zal bepalen hoeveel voeding u nodig heeft.

Na afloop van uw behandeling

Aan het eind van de bestralingsbehan-

deling blijft u enige tijd onder controle bij uw behandelaar. Hiervoor wordt een afspraak gemaakt op de polikliniek van het AVL of u krijgt een belafpraak. Deze controles zijn van belang om het effect van de behandeling te volgen. Bijwerkingen kunnen aan het eind van de behandeling en kort daarna het hevigst zijn.

Uw huisarts

Uw huisarts en uw verwijzer worden aan het begin van uw behandeling per brief op de hoogte gebracht. Als de behandeling beëindigd is, ontvangt uw verwijzer weer een brief.

Contact opnemen

Als u pijn of andere klachten heeft die direct zorg behoeven en een gevolg zijn van uw behandeling of uw ziekte, dan kunt u altijd het ziekenhuis bellen op 020 512 9111.

Hoe heeft u uw behandeling ervaren?

Het AVL vindt het van het grootste belang dat de behandeling en de zorg rondom onze patiënten zo goed mogelijk verloopt. Door middel van een enquête horen wij graag van u hoe u deze periode heeft ervaren. Met deze gegevens kunnen wij de zorg en behandeling verder verbeteren. Het enquêteformulier krijgt u in de laatste week van uw behandeling.

U kunt dit formulier ingevuld inleveren bij de receptiebalie Radiotherapie of in de blauwe bus die voor deze balie staat.

HOOFDSTUK 4

BIJWERKINGEN

Alle intensieve behandelmethoden geven een aantal bijwerkingen. De mate waarin de bijwerkingen optreden, varieert per persoon. Dit heeft onder andere te maken met uw conditie. Tevens is het gebied dat bestraald wordt en de bestralingsdosis van invloed op de bijwerkingen. Uw behandelaar zal u uitleg geven over de bijwerkingen die bij u verwacht worden. Acute bijwerkingen door de bestralingsbehandeling ontstaan meestal twee tot drie weken na de start van de behandeling en nemen dan in de loop van de behandeling toe. Na het beëindigen van de behandeling kunnen deze klachten nog enkele weken tot maanden aanhouden. Sommige klachten kunnen blijvend zijn.

Slik of passageklachten

Door de bestraling van de tumor in de slokdarm zullen de slijmvliezen van de slokdarm geïrriteerd raken, waardoor eten en drinken pijnlijk(er) wordt. Deze bijwerking wordt versterkt door de gecombineerde behandeling met chemotherapie. Ook kan het bestraalde weefsel meer vocht vasthouden als reactie op bestraling, met als gevolg dat het eten (nog) moeilijker passeert. Hierdoor zou u de neiging kunnen krijgen minder te eten en/of te drinken. Uw behan-

deelaar kan u medicatie voorschrijven om deze bijwerkingen te verzachten. De diëtist is u van dienst met advies en kan speciale voeding voor u bestellen. Als u desondanks toch te weinig eet of drinkt, dan wordt in overleg met u een voedings slangetje, sonde genoemd, ingebracht. Deze sonde loopt via de neus naar de maag of dunne darm. In slechts een enkel geval is een tijdelijke opname in het ziekenhuis nodig.

Vermoeidheid

Het is mogelijk dat u zich (toenemend) moe gaat voelen naarmate de bestralingsperiode vordert. Dit heeft met veel factoren te maken, waaronder uw behandeling en uw conditie, maar ook het regelmatig reizen naar het ziekenhuis kan een extra belasting zijn. De vermoeidheid kan ook een tijd na de behandeling nog aanhouden. Naast rust is het belangrijk om, voor zover dat gaat, fysiek actief te zijn. Dit kan in iedere vorm, zoals wandelen of fietsen. Een goede balans tussen inspanning en rust zal uw herstel bespoedigen.

Huidklachten

De huid van het te bestralen gebied kan in de loop van de bestralingsperiode rood worden. Later kan de huid ook schilferig worden of jeukklachten geven. Ongeveer twee weken na de behandeling zal de huid zich gaan herstellen. U krijgt zo nodig een crème of zalf voorgeschreven die ervoor zorgt dat de huid niet uitdroogt. Gaat u tijdelijk niet

in de zon met de bestraalde huid. Als de huid volledig is hersteld, blijft het beter om de huid goed te beschermen in de zon. Wij raden u aan de richtlijnen van het KWF omtrent Verstandig Zonnen te lezen. U vindt hiervoor informatie in ons Voorlichtingscentrum of op de website van het KWF, www.kwf.nl/voorkomen/zon-uv-huidkanker

Misselijkheid

Door de bestralingen kunt u last krijgen van misselijkheid. Uw behandelaar zal u hier medicatie voor voorschrijven.

Prikkelhoest of kortademigheid

Het is mogelijk dat u gedurende de behandelperiode en direct erna last heeft van prikkelhoest en/of kortademigheid. Deze klachten verdwijnen doorgaans een paar weken na de behandeling.

Specifieke bijwerkingen bij chemoradiatie

Is uw behandeling gecombineerd met chemotherapie, dan ervaart u mogelijk ook andere bijwerkingen. Hieronder worden een aantal bijwerkingen genoemd die het meest optreden. Omdat chemotherapie een effect op de bloedwaarden kan hebben, wordt er regelmatig bloed afgenomen om te beoordelen of de chemotherapie weer veilig gegeven kan worden. Voelt u zich plotseling niet goed of ervaart u veel last van onderstaande bijwerkingen, dan kunt u, ook 's avonds of in het weekend, het ziekenhuis bellen op het algemene nummer 020 512 9111. Voor

gedetailleerde informatie verwijzen we u naar de patiënteninformatie over de chemotherapie.

Misselijkheid en verminderde eetlust

U krijgt voor de start van de behandeling recepten mee waarmee u tabletten tegen de misselijkheid bij uw apotheek ophaalt.

Nierfunctiestoornissen

De chemotherapie kan een nadelig effect hebben op de werking van de nieren. Om schade aan de nieren te voorkomen krijgt u soms extra vocht toegediend via het infuus. Verder is het raadzaam om dagelijks twee liter vocht te drinken.

Tekort aan bloedplaatjes, witte en/of rode bloedlichaampjes

Door de chemotherapie kan de aanmaak van bloedcellen in het beenmerg verstoord raken. Dit is van tijdelijke aard. Bij een tekort aan bloedplaatjes kan dit onder andere leiden tot een bloedneus of het snel ontstaan van blauwe bloedplekken. Bij een tekort aan witte bloedlichaampjes kunt u door een infectie plots hoge koorts krijgen. Neem bij koorts altijd contact op met het ziekenhuis. Een tekort aan rode bloedlichaampjes kan bloedarmoede veroorzaken. U voelt zich dan vermoeider.

Haaruitval

Volledig verlies van het hoofdhaar komt niet vaak voor. Vaak wordt het haar wel iets dunner.

VEELGESTELDE VRAGEN

1 Is de bestralingsbehandeling pijnlijk?

Nee. Van de bestraling zelf voelt u niets. U hoort alleen een zoemend geluid op het moment van bestraling. Wel gaat u het effect van de bestraling merken, ongeveer twee weken na de eerste bestraling.

2 Wanneer gaat mijn behandeling starten?

We streven ernaar om u binnen tien dagen na de CT-scan te laten starten. Wij berichten u hier zo snel mogelijk over.

3 Word ik alle dagen bestraald?

Nee, in de weekenden en op feestdagen wordt u niet bestraald. In een heel enkel geval, bij onderhoud van een bestralingsstoel of bij veel feestdagen achter elkaar, kan het soms wel in een weekend vallen. Wij brengen u hier tijdig van op de hoogte.

4 Er is al een CT-scan van mij gemaakt. Waarom moet dit nog een keer gebeuren?

Zonder een voorbereidende CT-scan die in ons ziekenhuis gemaakt is, kunnen we niet bestralen. Met de CT-scan wordt het bestralingsgebied bepaald en het bestralingsplan gemaakt. De CT-scan wordt gemaakt in bestralingshouding. Uw houding is via tatoeagepuntjes en/of lijnen, die bij de CT-scan op uw lichaam worden getekend, terug te vinden als u op de bestralingstafel ligt.

5 Mag ik sieraden dragen bij de CT-scan?

U hoeft alleen sieraden die in het bestralingsgebied liggen af te doen. Dit geldt ook als u bestraald wordt.

6 Kan ik voor mijn (klein)kinderen blijven zorgen?

Ja. U wordt met een krachtige röntgenstraling behandeld. Na de behandeling is alle straling uit uw lichaam verdwenen. De straling wordt niet opgeslagen in uw lichaam.

7 Wat kan ik doen om de behandeling zo goed mogelijk door te komen?

Wij raden u aan om zoveel mogelijk uw dagelijks ritme op te pakken. Licht fysieke inspanning, zoals wandelen of fietsen, kan een positief effect hebben op uw herstel.

8 Moet ik extra letten op mijn voeding?

Tijdens de behandeling gelden de richtlijnen voor gezonde voeding. Deze richtlijnen kunt u vinden op de website www.voedingscentrum.nl. Op de website van het KWF, www.voedingenkankerinfo.nl, vindt u veel informatie over dit onderwerp. Gebruikt u extra vitamines, preparaten of voedingssupplementen, wilt u dan met uw behandelaar bespreken of u kunt doorgaan met het innemen hiervan?

9 Mag ik wijn of bier drinken?

Door de irritatie van de slokdarm die ontstaat door de bestraling is het niet verstandig alcohol te drinken. Dit wordt dan ook afgeraden.

10 Mag ik roken tijdens de behandeling?

Ons advies is te stoppen met roken. Bij sommige behandelingen kan het de werking van de bestraling verminderen. Bovendien verhoogt roken de kans dat u opnieuw kanker krijgt. U kunt in ons ziekenhuis terecht bij de Stoppen met roken poli. Vraag uw behandelaar hiernaar.

11 Mag ik auto blijven rijden?

Dit is afhankelijk van uw situatie en uw behandeling. Bespreek dit vooral met uw behandelaar.

12 Kan ik blijven werken tijdens de behandeling?

Ook dit is afhankelijk van uw situatie en uw behandeling. U kunt dit het beste bespreken met uw behandelaar, huisarts of bedrijfsarts.

**Antoni van Leeuwenhoek,
afdeling Radiotherapie**

Postbus 90203
1006 BE Amsterdam
020 512 9111

Bezoekadres Amsterdam

Plesmanlaan 121
1066 CX Amsterdam

Bezoekadres Hoofddorp

Spaarnepoort 1
2134 TM Hoofddorp

www.avl.nl